

Občasnik ZVKDS

Obnovljena in z restavriranimi freskami podružna cerkev sv. Jošta v Šentjoštu ponosno odprla svoja vrata

Besedilo pripravila: mag. Anita Kavčič Klančar, ZVKDS Restavratorski center

Foto: Župnijska cerkev sv. Janeza Evangelista (levo) in podružnična cerkev sv. Jošta (desno), arhiv ZVKDS.

Cerkev sv. Jošta v Šentjoštu nad Horjulom po dveh desetletjih obnovitvenih gradbenih in konservatorsko-restavratorskih del odpira svoja vrata kulturnim dogodkom, razstavam, koncertom. Podružna cerkvica, stoječa poleg župnijske cerkve sv. Janeza Evangelista, je v senci bolj urejene in za bogoslužja uporabne župnijske cerkve, dolga leta čakala na prepotrebno sanacijo in na odkritje ter restavriranje stenskih poslikav v njej.

Prizor Kristusovega pasijona v ladji cerkve sv. Jošta, med izvedbo retuširanja. Foto: Vid Klančar

V osnovi gotška cerkev je bila v virih prvič omenjena leta 1401, vendar (po Francetu Steletu - po odkritju romanskega okenca v ladji cerkve) njen izvor sega v obdobje romanike. V obdobju gotike je bila cerkev v notranjščini dvakrat poslikana. V začetku 15. stoletja je bila, še na delno romansko ostenje poslikana severna in južna stena ladje, v 16. stoletju pa njen zvezdasto obokan gotski prezbitelij. Poslikave v ladji so bile v veliki meri uničene s historičnimi prezidavami, obokanjem ter z vzdavo štirih velikih oken in pilastrov. Zato so prizori Kristusovega pasijona v ladji danes ohranjeni le še fragmentarno. Gotski prezbitelij je, razen zamenjave oken in odstranitve gotskega krogovičevja, v arhitekturnem pogledu ohranil svojo celovitost. Poslikave v njem pa so bile ob preteklih posegih večkrat v celoti prebeljene.

Foto: Poslikave furlanskih slikarjev (med odkrivanjem) iz okoli 1420 v ladji so zaradi historičnih prezidav ostale ohranjene le fragmentarno, arhiv ZVKDS.

Odkrit fragment poslikave z motivom Kristusovega pasijona na južni steni ladje. Foto: Vid Klančar

Ker v cerkvi, razen dvakrat letno, ni rednih obredov, je potreba po njeni obnovi in rednem vzdrževanju sčasoma izostala. Dotrajana strešna kritina je zamakala, talna vlaga je povzročala podmehurjanje in plesnenje sten, ometi z dragocenimi gotskimi poslikavami so odstopali.

Med leti 2006 in 2012 so bila izvedena obsežna gradbeno-sanacijska dela, ki so vključevala menjavo strešne kritine, urejanje zračne kinete in drenaže okoli temeljev ter izdelavo nove apnene fasade na zvoniku in vhodni fasadi. Vsa gradbena dela so bila izvedena v okviru župnije, z domačimi mojstri in s prostovoljnim delom krajanov, v sodelovanju s konservatorji ZVKDS OE Ljubljana ter s finančno podporo Ministrstva za kulturo in občine Dobrova - Polhov Gradec.

Poslikave poljudne smeri 16. stoletja v prezbiteriju, med odkrivanjem. Foto: Anita in Vid Klančar

Poslikava po zaključenih konservatorsko-restavratorskih posegih na severni steni prezbiterija. Foto: Anita in Vid Klančar

Pogled v notranjščino cerkve med sanacijskimi deli in pred konservatorsko-restavratorskimi posegi. Foto: Vid Klančar, 2012

Ustrezno izvedena gradbeno-sanacijska dela so pomenila osnovo za izvedbo konservatorsko-restavratorskih posegov na stenskih poslikavah. Te je pod ometi v ladji in prezbitteriju že leta 1930 z nekaj sondami odkril konservator in umetnostni zgodovinar France Stele. Beleži so bili ponovno sondirani leta 2001, ob izdelavi magistrske naloge (ALUO – smer restavratorstvo) na temo celovite prezentacije likovnih sestavin v cerkvi sv. Jošta. Obsežnejše sondiranje in odkrivanje, nato konserviranje in delno restavriranje poslikav je bilo izvedeno med leti 2018 in 2023 pod okriljem ZVKDS Restavratorskega centra. V ladji so bili do konca odkriti fragmenti furlanskih poslikav iz začetka 15. stoletja, na oboku in stenah prezbitterija pa odkrite in restavrirane poslikave poljudne smeri 16. stoletja. Med delom na poslikavah in odpiranjem kompleksne problematike o ohranitvi in prezentaciji poslikav, sta bili leta 2019 in 2020 organizirani dve odmevni mednarodni delavnici na temo utrjevanja in retuširanja stenskih poslikav. Delavnici sta vodila priznana italijanska strokovnjaka Mauro Matteini in Alberto Felici iz inštituta Opificio Delle Pietre Dure iz Firenc, organizirala pa sta jo ZVKDS Restavratorski center in Društvo restavratorjev Slovenije. Delavnici sta podali usmeritve za nadaljnja dela na poslikavah. Strokovne odločitve o obsegu in načinu prezentacije poslikav v prezbitteriju pa so bile sprejete v soglasju z Delovno skupino za varovanje in ohranjanje stenskih slik.

Med izvedbo mednarodne delavnice retuše na stenskih poslikavah v cerkvi sv. Jošta, leta 2020. Foto: Anita Kavčič Klančar

Med odkrivanjem poslikav v ladji. Foto: Vid Klančar

Med izvedbo podložne retuše na poslikavi na južni steni ladje. Foto: Vid Klančar

Restavratordi med odkrivanjem (levo) in restavriranjem (desno) poslikav v prezbitteriju. Foto: Anita Kavčič Klančar

Končna podoba notranjščine cerkve danes kaže gotsko zasnovan križnorebrasto obokan prezbiterij z značilno gotsko členitvijo in poslikavo t.i. poljudne slikarske smeri 16. stoletja. Na oboku prezbiterija vidimo krogovičevje, skozi katerega, po ostankih modrega pigmenta, slutimo nebo. Znotraj krogovičevja so na poljih med rebri naslikani angeli muzikanti s prepoznanimi inštrumenti tistega časa (lutnja, fidel, šalmaj, bucina...). Na stenah sta odkrita dva večja figuralna prizora: na severni steni Pomnožitev kruha in na južni Molitev v vrtu Getsemani. Okoli okenskih odprtin so naslikane postave svetnikov/apostolov, pod njimi pa se kaže naslikana zavesa, ki je prvotno pokrivala celoten spodnji del ostenja.

Pogled na strop prezbiterija pred odkritjem poslikav in po zaključenih konservatorsko-restavratorskih posegih. Foto: Vid Klančar

Prezbiterij je bil prvotno v celoti poslikan, danes pa je, po sprejetih strokovnih odločitvah, prezentiran le del poslikav. Del je skritih pod beleži in sigo, del pa jih je bilo uničenih in poškodovanih zaradi neurejenega stanja v preteklosti, zaradi posledic vlage ter manjših historičnih prezidav (vrata v zakristijo, vzdava okna na južni steni..). Poslikave v prezbiteriju so bile poleg tega izvedene v občutljivejši in slabše obstojni apneni tehniki, kar je pomenilo hitrejše propadanje in odpadanje barvne plasti. Številne poškodbe na barvni plasti so bile po postopkih konserviranja retuširane z lazurami v podtonu, kar je omogočalo vizualno branje in povezovanje sicer precej razdrobljene in poškodovane barvne plasti. Obenem pa se je z zadržanim pristopom skušalo ohranjati avtentičnost prvotnega slikarskega izraza.

Fragmenti poslikav v ladji, delo furlanskih slikarjev iz začetka 15. stoletja, prikazujejo prizore Kristusovega pasijona (molitev v vrtu Getsemani, bičanje, križanje, do polaganje v grob, vstajenje...). Cikel poslikav je prvotno pokrival celotno severno in južno steno ladje, tako da si je praviloma nepismeni vernik znal v živo in slikovito predstavljati versko poučno in občuteno zgodbo trpljenja. Poslikave so bile zaradi kasnejših prezidav, vgradnjo oken in pilastrov, močno okrnjene in so danes ohranjene le še fragmentarno. Znotraj - danes baročno zasnovanega volumna ladje – predstavljajo gotsko drstenje časa, ki poteka nekako v ozadju, v »drugem planu«. To smo nakazali tudi z grobimi ometi okoli poslikav, ki so rahlo »pod nivojem« poslikav. S tem lahko pozorni gledalec bere sloje zgodovine, njihovo nalaganje skozi čas in prostor. Konservatorsko-restavratorski posegi na fragmentih poslikav v ladji so obsegali utrjevanje, kitanje in injektiranje nestabilnih ometov, odstranjevanje sige in nečistoč ter minimalno retuširanje poškodb z tonskim podlaganjem. Tak pristop omogoča, da poslikav ne vidimo kot novih, dovršenih izdelkov, vendar so del zgodovinskega tkiva, prediva, iz katerega se kažejo in v katerega (zaradi fragmentarnosti) na nek način zopet izginjajo.

Fragmenti na južni steni ladje so bili konservirani in delno restavrirani, dekorativni apneni omet okoli poslikav bo v še toniran, baročno ostenje pa čaka na beljenje. Foto: Vid Klančar

Dela v prezbiteriju so v celoti zaključena, v ladji pa čakamo še na zaključna slikopleskarska dela, na ureditev obeh stranskih menz, ureditev tlaka ter na izdelavo stopnic na kor. Tla zaenkrat pokriva še estrih. Kljub temu je cerkev v tej, še ne-zaključeni fazi, odprla vrata kulturnim dogodkom. V njej trenutno gostuje razstava slikarskih del Jošta Snoja z naslovom Preobrazba sveta. Ob sobotnih večerih pa lahko v cerkvi prisluhnemo koncertom klasične in cerkvene glasbe. Tako se v tem srednjeveško baročnem miljeju srečujejo dediščina, sodobna likovna umetnost ter glasba.

Prav zanimivo je, da nezaključenost del obiskovalcev ne zmoti. Pravzaprav se notranjščina s svojo slikovitostjo poveže z razstavo slikarskih del in z zvoki glasbe ter tako nastaja nov, idejno, duhovno in kulturno bogatejši prostor, ki nas ponovno dviguje k Lepoti, iz katere je nekoč vse izšlo...

V obnovljeni cerkvi trenutno gostuje razstava slikarskih del Jošta Snoja, ob sobotnih večerih pa lahko prisluhnemo koncertom klasične in zborovske glasbe. Foto: Vid Klančar

Vodja posegov na stenskih poslikavah: mag. Anita Kavčič Klančar, ZVKDS Restavratorski center

Sodelavci pri projektu: Jerneja Kos, Mojca Kos, Katarina Bartolj, Anja Novak, Vid Klančar, Janez Demšar

Koncerti in kulturni dogodki v cerkvi sv. Jošta

Reševanje zgrafita Maksa Kavčiča

Leta 2019 je bil izveden interventni poseg snemanja zgrafita slikarja Maksa Kavčiča iz leta 1953, ki mu je zaradi rušenja bivše Strojne tovarne Trbovlje grozilo uničenje, v letu pa 2022 je bila umetnina prezentirana na novem nosilcu v avli Delavskega doma Trbovlje.

[Preveri več](#)

Kremser Schmidtova obočna poslikava

Med letoma 2018 in 2022 je bil pod vodstvom Martine Lesar Kikelj izveden izredno obsežen ter strokovno zahteven projekt na stropni poslikavi na temenu stopnišča Gruberjeve palače. Gruberjeva palača je umetnostnozgodovinski spomenik, saj se v njeni notranjosti nahajajo umetnine izrednega pomena tako za slovenski kot evropski prostor.

[Preberi več](#)

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Poljanska 40, 1000, Ljubljana

This email was sent to {{contact.EMAIL}}
You've received it because you've subscribed to our newsletter.

[Unsubscribe](#)

